

RepOD

Repozytorium Otwartych Danych

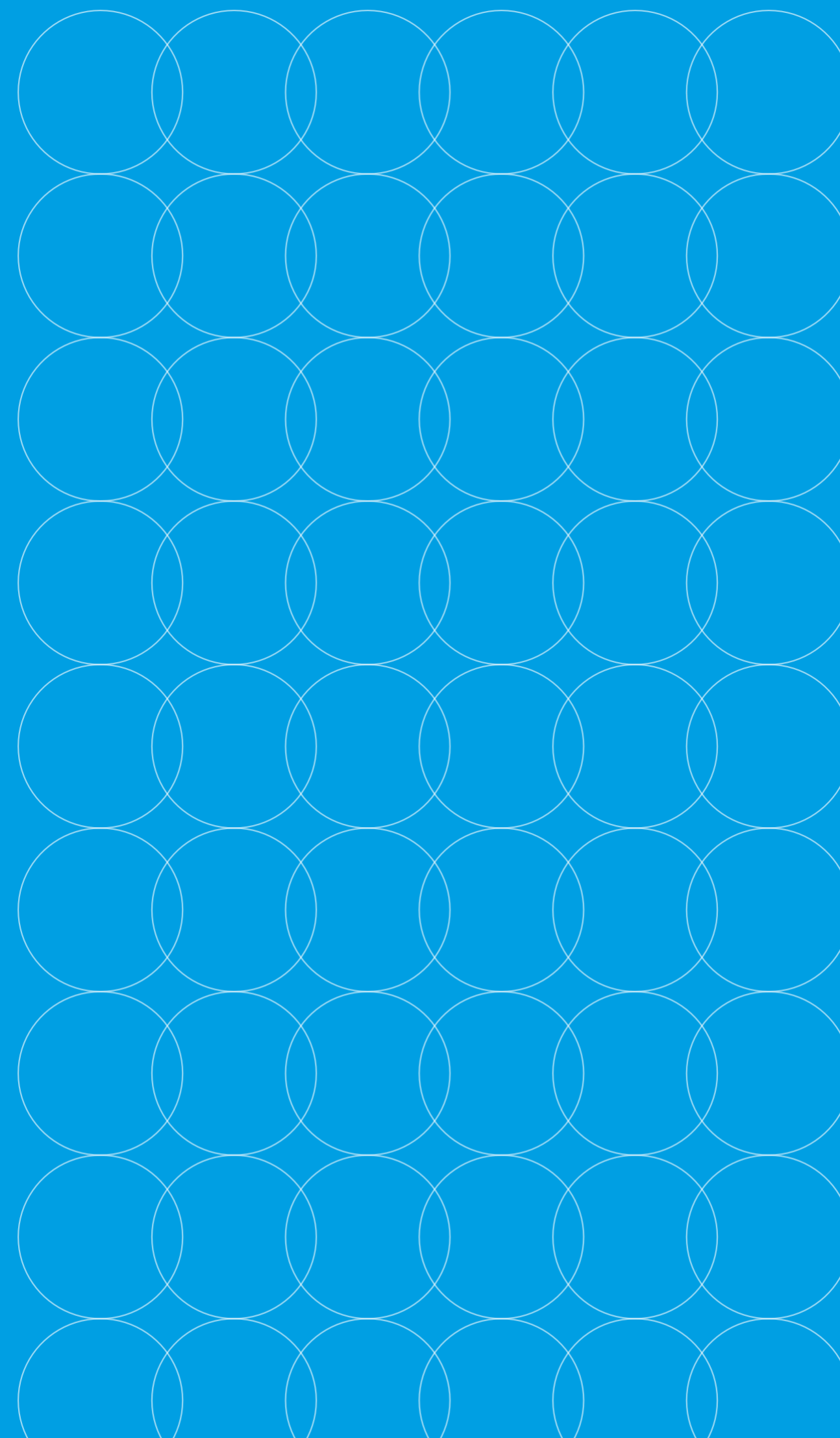
Udostępnianie danych badawczych - zagadnienia prawne

NIKODEM RYCKO

CC-BY

Treść licencji dostępna na stronie:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>

Prawne regulacje udostępniania danych

- Prawo własności intelektualnej
- Ochrona danych osobowych
- Ochrona dóbr osobistych, wizerunku, korespondencji
- Przepisy o komercjalizacji wyników badań naukowych
- Obowiązki zachowania poufności, tajemnicy
- Zobowiązania umowne
- Przepisy o badaniach klinicznych
- Przepisy o ochronie zwierząt
- ...

Prawne regulacje udostępniania danych

- ustawy, rozporządzenia, akty prawa Unii Europejskiej
- wewnętrzne regulacje jednostki naukowej
 - regulamin zarządzania własnością intelektualną i komercjalizacji
 - polityka otwartości
- umowy
 - regulamin konkursu grantowego
 - umowa grantowa
 - umowa konsorcjum
 - umowy z członkami zespołu badawczego
 - regulamin korzystania z repozytorium

Otwarte dane a ograniczenia prawne

- udostępnienie danych – wymagane ustalenie, że żadne przepisy prawa nie stoją na przeszkodzie
- prawo własności intelektualnej
 1. prawo autorskie
 2. prawo sui generis do baz danych
- prawo własności intelektualnej – kto może udostępnić dane:
 - 1) ten, komu przysługują prawa
 - 2) ten, kto dysponuje odpowiednią licencją
 - 3) uprawniony z tytułu dozwolonego użytku (?)

Dane badawcze

1. poszczególne elementy

- fotografia
- dokument tekstowy
- nagranie dźwięku
- nagranie wideo
- wartość liczbowa

2. zbiór jako całość

- dobór danych
- układ danych
- sposób wizualizacji danych
- nazwa zbioru
- oznaczenie poszczególnych kategorii zbioru

Prawa autorskie do danych badawczych

- „Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy **przejaw działalności twórczej** o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).” (art. 1 ust. 1 pr.aut.)
- „W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:
1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, **naukowe**, kartograficzne oraz programy komputerowe);” (art. 1 ust. 2 pr. aut.)
- „Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; **nie są objęte ochroną odkrycia, idee**, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.” (art. 1 ust. 21 ust. 2 pr.aut)

Prawa autorskie do danych badawczych

- „Zbiory, antologie, wybory, **bazy danych** spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich **dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter**, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów. (art. 3 pr.aut.)”
- „Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole.” (art. 4 pkt 2 pr.aut.)

Prawa autorskie do danych badawczych

- „Prawo autorskie przysługuje **twórcy**, o ile ustawa nie stanowi inaczej.”
(art. 8 ust. 1 pr.aut.)
 - „Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, **pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy**, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.”
(art. 12 ust. 1 pr.aut.)
 - „Prawa majątkowe do **programu komputerowego** stworzonego przez **pracownika** w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.”
(art. 74 ust. 3 pr.aut.)

Prawa autorskie do danych badawczych

„1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, **instytucji naukowej** przysługuje **pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika**, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania **wygasa**, jeżeli w ciągu **sześciu miesięcy** od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz **udostępniać ten utwór osobom trzecim**, jeżeli to wynika z **uzgodnionego przeznaczenia utworu** lub zostało postanowione w umowie.” (art. 14 pr.aut.)

Prawa autorskie do danych badawczych

- „**Współtwórcom** przysługuje prawo autorskie wspólnie.” (art. 9 ust. 1 pr.aut.)
- „Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest **zgoda wszystkich współtwórców.**” (art. 9 ust. 3 pr.aut.)
- „**Opracowanie cudzego utworu**, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.” (art. 2 ust. 1 pr.aut.)
- „Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od **zezwoenia twórcy utworu pierwotnego** (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. W przypadku **baz danych** spełniających cechy utworu zezwolenie twórcy jest konieczne także na **sporządzenie opracowania.**” (art. 2 ust. 2 pr.aut.)

Prawa *sui generis* do baz danych zawierających dane badawcze

- „**baza danych** oznacza **zbiór danych** lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według **określonej systematyki lub metody**, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający **istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego** w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości,” (art. 2 ust. 1 pkt 1 u.o.b.d.)
- „**Producentowi bazy danych** przysługuje wyłączne i zbywalne prawo pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub w istotnej części, co do jakości lub ilości.” (art. 6 ust. 1 u.o.b.d.)
- „producentem bazy danych jest osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która ponosi **ryzyko nakładu inwestycyjnego** przy tworzeniu bazy danych” (art. 2 ust. 1 pkt 4 u.o.b.d.)

Dozwolony użytek – prawo autorskie

- „Instytucje oświatowe oraz podmioty, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, mogą na potrzeby zilustrowania treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub **w celu prowadzenia działalności naukowej** korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz zwielokrotniać w tym celu **rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów.**” (art. 27 ust. 1 pr.aut.)
- „W przypadku publicznego udostępniania utworów w taki sposób, aby **każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym** korzystanie, o którym mowa w ust. 1, jest dozwolone wyłącznie dla ograniczonego kręgu osób uczących się, nauczających lub prowadzących badania naukowe, zidentyfikowanych przez podmioty wymienione w ust. 1”. (art. 27 ust. 2 pr.aut.)
- „Dozwolony użytek nie może naruszać **normalnego korzystania z utworu** lub godzić w **słuszne interesy twórcy.**” (art. 35 pr.aut.)

Dozwolony użytek – prawo *sui generis* do baz danych

- „Wolno korzystać z **istotnej, co do jakości lub ilości, części rozpowszechnionej bazy danych** w charakterze ilustracji, w celach dydaktycznych lub **badawczych**, ze wskazaniem źródła, jeżeli takie korzystanie jest uzasadnione **niekomercyjnym celem**, dla którego wykorzystano bazę” (art. 8 ust. 1 pkt 2 u.o.b.d.)
- „Nie jest dozwolone **powtarzające się i systematyczne** pobieranie lub wtórne wykorzystanie **sprzeczne z normalnym korzystaniem** i powodujące nieusprawiedliwione naruszenie **słusznych interesów** producenta.” (art. 8 ust. 2 u.o.b.d.)

Działania wymagane w celu udostępnienia danych

1. ustalenie jakie dane będą wykorzystane w ramach projektu
2. ustalenie, jakie prawa własności intelektualnej istnieją
3. ustalenie, komu te prawa przysługują
4. pozyskanie zgody na udostępnienie danych od każdej uprawnionej osoby

Podstawy korzystania z pozyskanych danych

1. ustalenie, czy dane są objęte prawami własności intelektualnej
2. ustalenie, komu prawa te przysługują
3. ustalenie, czy i w jaki sposób można korzystać z danych
 - otwarta licencja
 - „zamknięta” licencja
 - zasady udostępnienia danych sektora publicznego
 - dozwolony użytek

Ponowne wykorzystanie informacji sektora publicznego

- ustawa o ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego
(<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000352>)
- możliwość uzyskania danych znajdujących się w posiadaniu instytucji publicznych
- brak możliwości żądania wytworzenia danych poprzez wygenerowanie szczegółowych zestawień lub opracowań
- brak precyzyjnie określonej granicy złożoności danych, które można uzyskać
- możliwość uzyskania danych, ale też ograniczenia
- <https://dane.gov.pl/>
- wniosek o udostępnienie danych – należy podać cel ponownego wykorzystania informacji (komercyjny albo niekomercyjny) oraz określić rodzaj działalności, w której informacje będą wykorzystywane, w szczególności wskazać dobra, produkty lub usługi
- konieczność oceny ryzyka na etapie planowania badań

Dane sektora publicznego

- 1) informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej albo w Centralnym Repozytorium Informacji Publicznej (dane.gov.pl)
 - Obowiązują podane tam warunki wykorzystywania informacji.
 - Jeżeli ich nie określono, informacje można wykorzystywać bezwarunkowo.
- 2) informacje udostępnione w inny sposób
 - Obowiązują podane warunki ich wykorzystywania.
 - Jeżeli ich nie określono, należy zwrócić się z wnioskiem o umożliwienie wykorzystywania tych danych, a warunki zostaną określone w odpowiedzi na wniosek.
- 3) informacje będące w posiadaniu instytucji publicznej, ale przez nią nieudostępnione
 - Należy zwrócić się do instytucji z wnioskiem o udostępnienie i umożliwienie wykorzystywania tych danych.
 - Warunki zostaną określone w odpowiedzi na wniosek.

Otwarty dostęp a komercjalizacja wyników badań naukowych

- Komercjalizacja – czerpanie zysków.
- Sposób – przede wszystkim patentowanie.
 - „Patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na **wynalazki, które są nowe**, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania.” (art. 24 pr.wł.przem.)
 - „1. Wynalazek uważa się za nowy, jeśli nie jest on częścią stanu techniki.
 - 2. Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, **zostało udostępnione do wiadomości powszechnej** w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób.” (art. 25 pr.wł.przem.)
- Strategie godzenia komercjalizacji i otwartości: „embargo”, dostosowanie zakresu udostępniania.
- Sprawdzenie potencjału komercyjnego i obowiązków w tym zakresie.

Obowiązki dotyczące komercjalizacji – wymagania ustawowe

- Procedura obowiązująca w uczelniach publicznych:
 - dotyczy: wyników badań naukowych będących wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego, wyhodowaną albo odkrytą i wyprowadzoną odmianą rośliny,
 - Pracownik przekazuje uczelni publicznej informację o wynikach działalności naukowej oraz o know-how związanym z tymi wynikami.
 - możliwość nabycia praw przez uczelnię
 - wyjątki – finansowanie z zewnątrz
 - obowiązek poufności – dopóki prawa przysługują uczelni (obejmuje też know-how)
- Możliwość ustanowienia odmiennych zasad – w regulaminie zarządzania własnością intelektualną

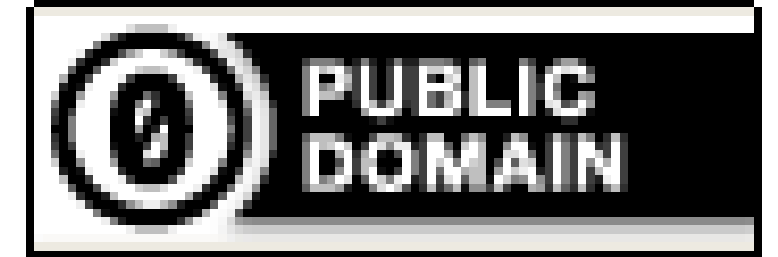
Udostępnianie danych badawczych a ochrona danych osobowych

- Czy w ogóle mamy do czynienia z ochroną danych osobowych?
- Osoby żyjące – czy dane osób nieżyjących można udostępniać bez przeszkód?
- Dane osobowe – informacje umożliwiające zidentyfikowanie osoby.
- Dwa zagadnienia – podstawa prawna i bezpieczeństwo
- Podstawa przetwarzania danych – najczęściej zgoda.
- Cel przetwarzania danych – różne cele na różnych etapach projektu.
- Przygotowanie badań – formularz zgody i informacje.
- Anonimizacja – nie tylko usunięcie danych.
- Repozytorium – państwa poza Unią Europejską.

Otwarte licencje

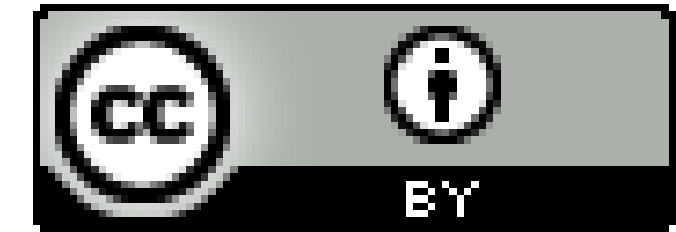
- Czy warto pisać własne licencje?
 - Creative Commons (<https://creativecommons.org/>)
 - CC0
 - CC-BY
 - CC-BY-SA
 - Open Data Commons (<https://www.opendatacommons.org/>)
 - PDDL (Public Domain Dedication and Licence)
 - ODC-By (Open Data Commons Attribution License)
 - ODbL (Open Data Commons Open Database License)
-

CC0

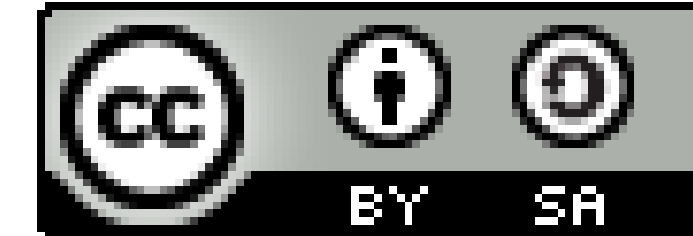
- **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa do ochrony wizerunku i prywatności w zakresie przedstawionym w utworze, prawa sui generis do baz danych, prawa chroniące przed nieuczciwą konkurencją
- **nie obejmuje:** praw wynikających z patentów, praw do znaków towarowych
- **skutki:**
 1. wygaśnięcie praw i przeniesienie utworu do domeny publicznej;
 2. w zakresie w jakim prawo tego nie dopuszcza - udzielenie bezpłatnej, niezbywalnej, niewyłącznej, nieodwołalnej i bezwarunkowej licencji;
 3. w zakresie, w jakim taka licencja jest niedopuszczalna - zobowiązanie do niewykonywania przysługujących praw

CC-BY

- **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa *sui generis* do baz danych
- **nie obejmuje:** prawa wynikające z patentów, prawa do znaków towarowych
- **skutki:** nieodpłatna, niewyłączna, licencja na korzystanie i rozpowszechnianie utworu oraz utworów zależnych, bez prawa do udzielania sublicencji; w odniesieniu do praw osobistych - zrzeczenie się albo w razie niedopuszczalności - zobowiązanie do ich niewykonywania;
- obowiązki licencjobiorcy w razie udostępniania utworu:
 - oznaczenie twórcy,
 - oznaczenie informacji o prawach autorskich i udzielonej licencji,
 - oznaczenie wyłączenia gwarancji,
 - oznaczenie wprowadzonych modyfikacji utworu.
- Czas trwania licencji - równy czasowi trwania praw autorskich, jednak licencja wygasa w razie naruszenia jej warunków (z możliwością przywrócenia licencji w razie ich spełnienia).

CC-BY-SA

- **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa *sui generis* do baz danych
- **nie obejmuje:** prawa wynikające z patentów, prawa do znaków towarowych
- **skutki:** nieodpłatna, niewyłączna, licencja na korzystanie i rozpowszechnianie utworu oraz utworów zależnych, bez prawa do udzielania sublicencji; w odniesieniu do praw osobistych - zrzeczenie się albo w razie niedopuszczalności - zobowiązanie do ich niewykonywania;
- obowiązki licencjobiorcy w razie udostępniania utworu:
 - oznaczenie twórcy,
 - oznaczenie informacji o prawach autorskich i udzielonej licencji,
 - oznaczenie wyłączenia gwarancji,
 - oznaczenie wprowadzonych modyfikacji utworu;
- obowiązki licencjobiorcy w razie rozpowszechniania utworu zależnego:
 - zastosowanie takiej samej licencji (CC-BY-SA) lub kompatybilnej z nią,
 - udostępnienie licencji dotyczącej utworu zależnego,
 - zakaz stosowania dodatkowych warunków albo zabezpieczeń ograniczających korzystanie z utworu zależnego.
- Czas trwania licencji - równy czasowi trwania praw autorskich, jednak licencja wygasa w razie naruszenia jej warunków (z możliwością przywrócenia licencji w razie ich spełnienia).

Dziękuję za uwagę!

nikodemr@icm.edu.pl

RepOD

Repozytorium Otwartych Danych

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

